

Dr. Nagy István

Egykori tanáraink

„Élete a tanítványaiban, díszkötésbe foglalva...”

B. M.: – *Mikor ébredt fel Önben a történelem iránti érdeklődés, és mikor határozta el, hogy történelemtanár lesz?*

N. I.: – A történelem iránti érdeklődésemet otthonról hoztam. Anyai ágon két szabadságharcos honvéd is volt a családban. Édesanyám sokat mesélt róluk és sok más történelmi eseményről is. Az érdeklődésem a középiskolában vált szakmai-vá. Egyik tanárom, Dr. Kátai Ferenc szeretette meg velem az irodalmat és a történelmet. A szegedi Pedagógiai Főiskolán mégis a történelem-földrajz szakot végeztem el. Professzoraim, Dr. Eperjessy Kálmán és Dr. Aldabói Nagy Miklós voltak.

B. M.: – *Meséljen diákveivéről! Tanárai közül ki volt a példaképe?*

N. I.: – Jól éreztem magam diákként. Szerettek a diáktársak. Az akkori ifjúsági vezetők „szamárlétráját” végigjártam. Társaimmal igyekeztünk nemcsak a hivatalosan előírt ifjúsági programokat megvalósítani. Mi is voltunk szerelmesek, buliztunk is. A törli tanszéken minden évben két alkalommal megrendeztük a szakestet, akkori nevén „teadélutánokat”.

Tanáraim közül Eperjessy Kálmánt tekintem példaképemnek. Példaadásából, tanításából számomra különösen fontos volt mindig, hogy tiszteljük a forrásokat, a katedrán éljünk annak szabadságával, de sose feledkezzünk meg a tanítás felelősségéről. Talán ebből is adódott, hogy néhányan mellettem is megszerették a történelmet és annak is egy olyan részét, amelyet nem sokan kedveltek: az új- és legújabb kort.

B. M.: – *1957-ben a történelem tanszékre került, de ugyanakkor igazgatóhelyettesi megbízást is kapott, sőt jegyzetírásra is felkérték. Nem volt ez sok embernek?*

N. I.: – Eperjessy Kálmán hívására kerültem a tanszékre tanársegédnek. A legnehezebb korszakot kaptam, és nem választottam! Az új- és legújabbkori magyar történelem oktatójaként napról napra szembesültem a dogmatikus történetírás és tanítás torzításaival. Sokat tanultam, sokszor diákköröseim, vagy szemináriumi vitáink inspirálására, megküzdve a hivatalos történetírás és a források közötti ellentmondásokkal, és a középiskolából hozott történelmi ismeretek kövületével. Mondogattam: „...akinek van füle a hallásra, az hallja...”, hogy mit akarok mondani, de tudtam, hogy a füleket nyitogatni is kell, mert sokszor ólommal voltak töltve.

A többi megbízást akkor nem éreztem soknak, ma már igen.

B. M.: – *1969-től tanszékvezető. Ez utóbbi funkció milyen lehetőségeket nyújtott Önnek?*

N. I.: – Mint tanszékvezető, fő teendőmnek tekintettem egyrészt a tanszéki hagyományok őrzését, másrészt kollégáim segítségével, diákjaink közreműködésével új oktatási és nevelési rendszer kialakítását. Szerintünk a tanítványok képzésének lényege: mind az órai, mind az órán kívüli munkában, hogy az segítse az általános iskolai tanárrá válást, és ugyanakkor el kell érni azt is, hogy önállóan gondolkodó értelmiségivé is váljanak diákjaink. Ennek a legfontosabb eszköze, a szaktanárok felkészültsége adva volt. A tanszékre kerülő kollégák kiválasztásánál arra törekedtem, hogy specializálódásuk (tudományos témájuk) és az oktatási feladatuk lehetőleg egybeessenek.

Ebből következett, hogy az órákon kívüli feladatainkat is szorosan kapcsolni tudtuk az alaptémáinkhoz. Így tudtunk

szakszerű és eredményes irányítást adni az általunk vezetett diákköri szekciókban. Ez ad magyarázatot arra is, hogy miért voltak híresek felolvasóüléseink, szak- és emlékestjeink. Az egész országban, az összes felsőoktatási intézmény közül mi emlékezünk meg először Szent Istvánról, Szent Lászlóról és III. Béláról, II. Rákóczi Ferencről, de voltak Deák- és Széchenyi-estjeink is. Híres volt az 1789-es francia forradalmat, az 1848–49-es magyar forradalmat és szabadságharcot és az 1918–19-es magyarországi forradalmakat bemutató szakestsorozatunk is.

B. M.: – *„Hogy mi mindent tanultunk Tőle, hogy mi mindenre ösztönzött bennünket, hogy milyen utakra terelgette lépéseinket – nem tudjuk számba venni. Kanállal méregetnénk a tengert.” – vallják régi tanítványai. És valóban a Tanár Úr sokat adhatott tanítványainak, hiszen számos volt diákja, szakdolgozója ma már elismert történész.*

N. I.: – A tanítványokkal való viszonyban az volt az alapelvem (példaképeim ebben is Eperjessy volt), hogy a tanár és a diák viszonyát ne az szabja meg, hogy én tanár vagyok, ő diák; hanem az, hogy a négy évet töltjük el úgy, hogy a diák megkapja azt, amit szeretne, amit tanárától elvár, és a tanár is megadja azt, amire felkészült, hogy a diák olyanná váljon, hogy a mester büszke lehessen tanítványára, a tanítvány pedig a mesterére. Ezt próbáltam ilyen-olyan szinten megvalósítani.

B. M.: – *Milyen a mostani kapcsolata volt tanítványaival?*

N. I.: – Azt hiszem legtökéletesebb dokumentálása annak, hogy mennyire szerettek a tanítványaim az, hogy az ő kezdeményezésükre kaptam meg 1991. június 1-jén a címzetes főiskolai tanár címet. 1989 óta, amikor egészségügyi okok miatt nyugdíjba kényszerültem, az az egy éltet, hogy évente most is 60–80 levelet kapok és küldök volt tanítványaimnak. Rendszeressé váltak azok a szentesi találkozók is, ahol

csak a volt diákköröseim és a legkedvesebb tanítványok jönnek össze. Csodálatos ajándéka ez az életnek, minden kitüntetésnél, hivatalos elismerésnél többet ér.

B. M.: – *Tanár Úr a legkritikusabb történelmi korszakot tanította, többek között 1956-ról is voltak előadásai, sőt e témakörből szakdolgoztak is Tanár Úrnál. Az erre a korszakra vonatkozó jegyzetet is Ön írta. Egyik volt tanítványa, Darvasi László egyik cikkében hivatkozik egy 1984-es (!), negyed-éveseknek tartott, előadására, amelyben 1956-ot mint népünk dicsőséges felkelését, forradalmat és nemzeti szabadságharcot említette. Ez nem volt akkor még veszélyes?*

N. I.: – De igen, viszont az vezérelt, amit mondtam a katedra szabadságáról és felelősségéről. Természetes, hogy ezen mást értett a fölöttem álló, engem ellenőrző mindenkori hivatal és minisztérium. Az ő mindenkori követelésük a kötelező tanterv és a program betartása volt. A tanári tematikába azonban nem szólhattak bele. 1957 óta foglalkozom '56-tal, sőt 1972-től szemináriumokon is szerepelt a téma. Számomra az 1984-es esztendő már olyan időszak volt, amikor az előadás tematikájába is beleillesztettem a forradalmat, hiszen akkorra már hozzáférhetőkké váltak a témáról nyugaton megjelent könyvek is. A tanári szabadság azt jelentette, hogy a katedrán bármit mondhattam, amiért vállaltam a felelősséget, elsősorban diákjaim, de a szakmai közvélemény, a Történelmi Szakbizottság előtt is.

B. M.: – *Mond Önnek valamit 1972. március 15-?*

N. I.: – Természetesen, hiszen hosszú évek óta ez volt az első alkalom, amikor úgy éreztük: ezt a március 15-dikét felhőtlenül ünnepelhetjük meg. A nap úgy kezdődött, hogy korán reggel még kint volt a zászló a főiskola épületén, de az ünnepély kezdetére már bevették. Ez sokunknak feltűnt. Amire a Klauzál térről és a Petőfi-szobortól az Aradi vértanúk terére értünk, már kialakult programunk is volt: követel-

tük, tegyék ki a nemzeti zászlót a főiskola épületére. A zászló ki is került az épületre, de a spontán kezdeményezést másnap már mindenre kiterjedő kérdezősködés követte. Védekezésül akkor én megkértem a „vizsgálatot” végzőket, mutassanak nekem egy olyan rendeletet, amely megtiltja, hogy az ország nemzeti ünnepén a középületekre nemzeti zászló kerüljön. Természetesen nem tudtak ilyet mutatni, de attól kezdve úgy szervezték meg március 15-dikét, hogy azután soha nem vettem részt rajta, de a diákjaim sem. Mindig voltak szakestjeink, ahol a nagy történelmi évfordulókat magunk megünnepeltük.

B. M.: – *A Tanár Úr nemcsak ember-ségre, tanári pályára nevelt, hanem kutatott is. Melyek voltak kutatási területei?*

N. I.: – Az 1944–47 közötti koalíciós korszakot kutattam, először csak a demokratikus szervezetek történetét, de már a Szeged-környéki települések történetével foglalkozó tanulmánykötetekben (Szóreg, Deszk, Algyő, Kiskundorozsma) a pártviszonyokat is elemeztem. A terjedelem per-se mindig korlátokat szabott, de a lényeg meg tudtam írni. A felsőoktatási témák között pedig elsősorban a szeminárium mint oktatási forma, valamint a korkép kialakításának elméleti és metodikai kérdéseivel próbáltam foglalkozni. A legfontosabb tudományos munkámnak azonban a jegyzetírás tekintetem. Arra törekedtem, hogy a jegyzet olyan tudományos igényű szintézis legyen, amely tükrözi a szakirodalom áttekintését is. Igyekeztem úgy megírni mindkét jegyzetemet (Magyarország története 1918–1944; Magyarország története 1944–1962), hogy azok egyben kézikönyvek is legyenek. Hangsúlyozni szeretném azonban, hogy én elsősorban tanár voltam, és nem kutató.

B. M.: – *Nyugdíjasan mivel telnek napjai?*

N. I.: – Elég rendszeresen kapok megbízásokat. Egy könyvtárosoknak szóló folyóiratban írok visszaemlékező cikkeket.

Publikálok többek között Klapkáról, Irányi Dánielről, a II. magyar hadsereg doni katasztrófájáról, a legutóbb pedig Bemről írtam. Tavaly fejeztem be Kiskundorozsma történetének 1944–47 közötti szakaszára vonatkozó részt. Romsics Ignác egyetemi tanár, volt tanítványom megbízásából a két világháború közötti magyar külpolitikáról és Magyarország nemzetközi helyzetéről gyűjtöttem anyagot. Általában az otthon végzett gyűjtőmunkát szeretem és végzem is. Most például a Szentesi Múzeum és Levéltár megbízásából végzek gyűjtést.

B. M.: – *Nem akarja megírni az élete történetét, sokat tanulhatnánk belőle?*

N. I.: – Egyelőre nem. Ilia Mihály mondta egyszer nekem: „Pistám, a te életed a tanítványaidban van, díszkötésbe foglalva, eleven bőrbe kötve.” – ehhez tartom magam, remélem nem érdemtelenül.

B. M.: – *Mit tanácsol nekünk, jövő-dő tanároknak?*

N. I.: – Mindig a történelmi való-ságot igyekezzenek megismerni és legjobb tudásuk szerint adják tovább. Mindig becsüljék azt, aki megérdemli, mert érdeklődnek tanított tárgyaik iránt. Legyenek mint tanárok szakmailag jól felkészültek, pedagógiailag képzettek, emberileg méltók a megbecsülésre. Sajnos egyszerűbb ezt megfogalmazni, mint megvalósítani.

Azt tanulják meg: mindig többet próbáljanak adni az aznapi leckénél a gyerekeknek, valami mást is, mint ami a tankönyvben van, egy kicsit a szívük mélyéről is adjanak valamit a diákjaiknak; ha szakmai, akkor szakmait, ha emberi, akkor emberit. Egy tekintetet, ha mást nem. Biztosan sikerül, ha szeretik a tanítványaikat.

B. M.: – *Köszönöm az interjút, sokat tanultam belőle. A többiek nevében pedig ígérem: magunkévá tesszük tanácsait, hiszen Ön az életével példázta azok hatékonyságát.*

Az interjút készítette:

Vaczkán Melinda